

Yrityksille suunnattujen koronatukien vaikutukset Suomessa (KORSU) – Loppuraportti

Olli Ropponen, Heli Koski, Otto Kässi, Ilkka Ylhäinen ja Jaakko Markkanen

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

KORSU-tutkimuksen tulokset
Julkistustilaisuus

Helsinki, 23.01.2025

Tutkimuksen taustaa

- Tutkimus on osa **TEM:n** koronatukien **arviointisarjaa** (2020 – 2024)
 - Tarkastelussa **yrietyksille** suunnatut koronapandemian vuoksi myönnettyt tuet (**koronatu**et)
- **Kaksi** keskeistä **tavoitetta**
 - Tarjota **kokonaisku**va koronatukien vaikutuksista Suomessa
 - Sekä **suosit**uksia yritystukipolitiikkaan tulevien kriisien varalle
- Tutkimus koostuu neljästä osakokonaisuudesta:
 - 1) Koronatu
kiin liittyvä taloustieteellinen **kirjallisuus** (kv-kirjallisuus)
- 2) Koronatukien **kohdentu**minen suomalaisille yrityksille (mm. tuottavuuden mukaan)
- 3) Koronatukien **kausaalivaikutukset**
- 4) Koronatukien vaikutukset yritysten väliseen **kilpailuun** ja **markkinoihin**

Väli

raportissa

JOHDANTO

Johdanto

- Koronapandemia iski ennen näkemättömällä tavalla myös **talouteen**
- Taloudellista toimintaa hankaloittivat **kaksi** seikkaa:
 - **Kuluttajat** välttelivät kontakteja välttääkseen tartuntoja
 - **Viranomaiset** rajoittivat toimintaa
- Joidenkin ammattien harjoittaminen meni käytännössä täysin **mahdottomaksi**
 - Erityisesti **palvelualat** (kampaamot, hierojat, jne.; **kasvotusten** kohtaaminen)
- Riskinä oli **konkurssiaalto** ja **massatyöttömyys**
- Maat pyrkivät pienentämään näitä riskejä mm. tarjoamalla **yritystukia**

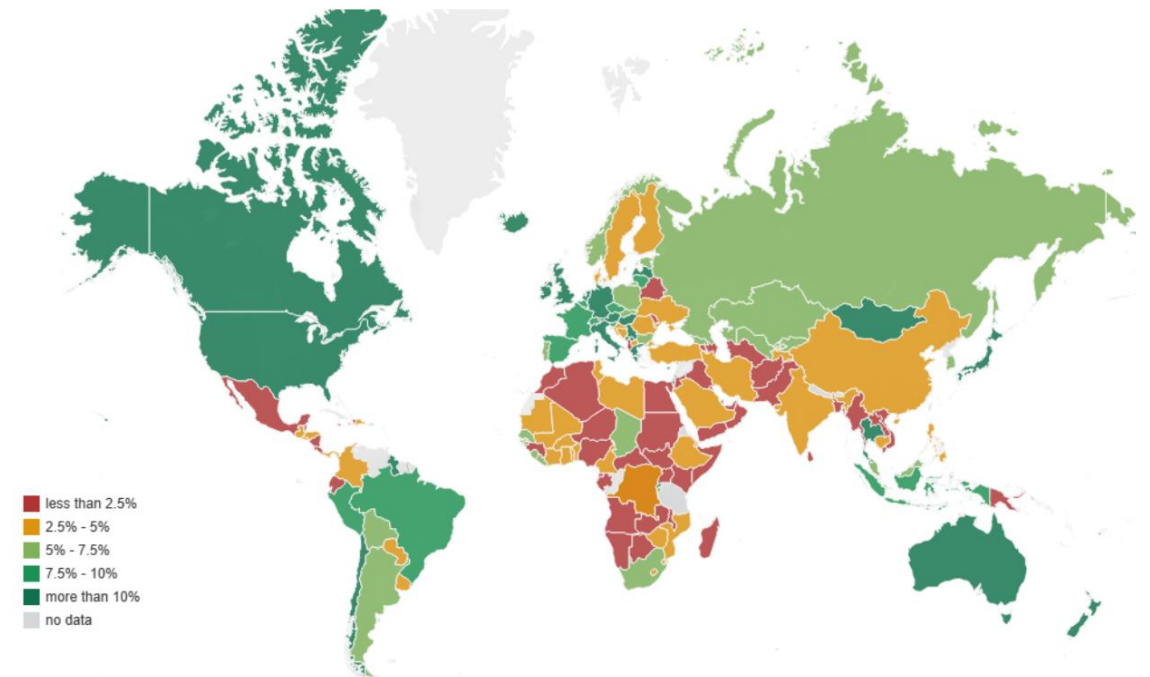
Johdanto

- Yrityksille myönnettyt koronatuett maailmanlaajuisesti käytössä
 - Mm. kaikissa **EU-maissa, OECD-maissa**
- Koronatukien tavoitteet:
 - 1) Säilyttää työntekijä-työnantaja suhteita (**työpaikkoja**)
 - 2) Turvata yritysten ja liiketoimien säilyminen (estää **konkursseja**) ja
 - 3) Turvata työntekijöiden **toimeentuloa** kriisin yli

Additional Spending and Forgone Revenue in Response to the COVID-19 Pandemic

(Percent of 2020 GDP)

Budgetary fiscal support to people and firms has varied widely across countries.

lähde: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19>

Tutkimuksessa tarkasteltavat koronatuet

- Tarkastelemme **TEM:n hallinnonalaan** kuuluvia koronatukia (näistä dataa)
- **Avustusmuotoiset tuet:**
 - 1) **Business Finlandin** häiriörahoitus (BF-tuki; **6-250** hengen yrityksille)
 - Esiselvitystuki (max 10 000 €); kehitystuki (max 100 000 €)
 - 2) **ELY-keskusten** koronahäiriöavustus (ELY-tuki; **1-5** hengen yrityksille)
 - Tilanneanalyysituki (max 10 000 €); kehitystuki (max 100 000 €)
 - 3) **Valtiokonttorin** myöntämä kustannustuki sekä
 - 4) **KEHA-keskusten** maksama ravintolatuki (uudelleentyöllistämistuki & sulkemiskorvaus)
- **Rahoitusmuotoiset tuet:**
 - 5) **Finnveran** myöntämät lainat ja takaukset
 - 6) **Business Finlandin** myöntämät (TKI) lainat
- **Aineisto:** FIRM_SUBSID (**yritystukidata**); FIRM_FSS (**tilinpäätösdata**); TAX_INCOMES (**tulorekisteri**)

OSA 1 – KIRJALLISUUS

Kirjallisuus (laajemmin väliraportissa)

- Kirjallisuutta **laajasti** eri maiden koronatukien vaikutuksista:
 - **Yhdysvallat** (Paycheck Protection Program; PPP) – eniten tutkittu
 - **Pohjoismaat:**
 - Ruotsi (Korttidsarbete)
 - Norja (Kompensasjonsordning for næringslivet)
 - Tanska (Lønkompensationsordningen)
 - **Muita maita:** Viro, Saksa, Iso-Britannia, Espanja, Sveitsi, Kroatia, Australia, Kanada, Etelä-Afrikka, Uusi-Seelanti, Peru, Venäjä
 - **Laajemmin:** Eurooppa, OECD

Kirjallisuuden tuloksia (1/2)

- Tuet vaikuttavat **onnistuneen** pyrkimyksissään (työsuhteet, konkurssit, toimeentulo):
 - 1) Ovat lisänneet **työllisyyttä**
 - 2) Kasvattaneet yritysten maksamia **palkkasummia** (sis. sekä koko- että osa-aikaiset)
 - 3) Pienentäneet todennäköisyyttä yritysten **sulkemiselle**
- Yksityiskohtien osalta **kuitenkin**:
 - 1) Vaikutukset **pieniin yrityksiin** suuremmat kuin suuriin yrityksiin
 - 2) Tuki perustellumpi pandemian **alkuaikoina** kuin myöhemmin

Kirjallisuuden tuloksia (2/2)

- Tukien **kohdentumisen** osalta havaitaan:
 - 1) **Eivät** kohdentuneet eniten **kärsineille** yrityksiin
 - 2) Ovat kohdentuneet enemmän **matalan tuottavuuden** yrityksiin
 - **Luova tuho hidastuu:** työvoima ja pääoma jäävät matalan tuottavuuden yrityksiin → Negatiivinen vaikutus talous**kasvuun**
 - 3) Tuet valuneet myös **zombie**-yrityksiin (sellaisiin, jotka ei-kannattavia ennen)

OSA 2 – TUKIEN KOHDENTUMINEN SUOMESSA

Tukien kohdentuminen Suomessa (laajemmin väliraportissa)

- Tuet hieman **useammin alle** mediaanituottavuuden yrityksille
 - **Tuottavuus & talouskasvu** ↓
- **Zombeille** kohdistui tukia jopa **useammin** kuin muille yrityksille
 - Säilyttää **ei-kannattavaa** toimintaa keinotekoisesti (tuottavuus & talouskasvu ↓)
- Tuet tekivät vain murto-osan (noin **1 %**) yrityksistä **voitolliseksi**
 - Kiinnostavaa, koska liittyy **konkurssiriskiin** (seuraavassa luvussa vaikutusarvioita)
- Tukia suhteellisesti useammin tavaravientiä harjoittaville yrityksille ja **muille kuin mikroyrityksille**
 - Toiminnan **uudelleenkäynnistäminen** usein kalliimpaa vientiyrityksillä

OSA 3 – VAIKUTUSARVIOINNIT

Kausaalivaikutusarvioinnit

- Hyödynnämme vaikutusarvioinneissa **kolmea eri menetelmää**
 - 1) **Judge-IV**-menetelmä (käsittelijä-instrumenttimuuttujamenetelmä)
 - 2) **CEM-matching & DD** (hyväksytyt vs hylätyt; samanlaiset yritykset)
 - 3) **CEM-matching & DD** (hyväksytyt vs kaikki muut samanlaiset yritykset)
- IV-menetelmä luotettavin
 - Mutta se **vaatii tietoja**, joita meillä ei ole kaikista tuista (vain BF & ELY)
 - Hyödyntää eroja hakemusten hyväksyjien **hyväksymistodennäköisyyksissä**
 - Eroja syntyy, koska oikeasti **vaikea määrittää** se, täyttyykö kriteeri vai ei
 - **Esim.** BF-kehitysrahoitus: *”Tällä rahoituksella yritys voi toteuttaa niitä **kehittämistoimenpiteitä**, ... jotka **parantavat yrityksen mahdollisuuksia** koronan aiheuttamassa häiriötilanteessa ja sen jälkeen. Toimenpiteiden tavoitteena tulee olla yritykselle **uusia ratkaisuja** tuotteisiin tai tuotantoon liittyen. ...”*
- Muut kuin BF- & ELY-tuet: etsitään **tilastolliset verrokki** ja verrataan (TR vs CO)

Kausaalivaikutukset (BF- & ELY-tuet)

	VAIKUTUS \ TUKI	BF esi-selvitys	BF kehitys-rahoitus	ELY tilanne-analyysi	ELY kehitys-rahoitus
Vaikutus yrityksiin	Liikevaihto	0	0	0	0
	Jalostusarvo	0	0	++	0
	Työn tuottavuus	0	-	+	++
	Henkilöstömäärä	0	0	+++	++
	Palkkasumma	0	+	++	0
	Investoinnit (netto)	0	0	++	0
	Voitto	0	0	0	--
	Vientistatus	0	0	-	0
	Konkurssiriski	0	0	+	0
	Yrityssaneerausriski	0	0	+	0
Vaikutus työntekijöihin					
	Vuositulot	+	0	--	0
	Työttömyyskuukaudet	---	---	---	---
	Uudella työnantajalla	0	0	0	--
	Pitkäaikaistyöttömyys	0	0	0	0
	Kustannus vältettyä työttömyyskuukautta kohden (€)	350€	3 100€	1 600€	23 000€

- BF- ja ELY-tuet **vähensivät työttömyyskuukausia**
 - Onnistuivat työllisyystavoitteen näkökulmasta

Kausaalivaikutukset (BF- & ELY-tuet)

	VAIKUTUS \ TUKI	BF esi- selvitys	BF kehitys- rahoitus	ELY tilanne- analyysi	ELY kehitys- rahoitus
Vaikutus yrityksiin	Liikevaihto	0	0	0	0
	Jalostusarvo	0	0	++	0
	Työn tuottavuus	0	-	+	++
	Henkilöstömäärä	0	0	+++	++
	Palkkasumma	0	+	++	0
	Investoinnit (netto)	0	0	++	0
	Voitto	0	0	0	--
	Vientistatus	0	0	-	0
	Konkurssiriski	0	0	+	0
	Yrityssaneerausriski	0	0	+	0
Vaikutus työntekijöihin	Vuositulot	+	0	--	0
	Työttömyyskuukaudet	---	---	---	---
	Uudella työnantajalla	0	0	0	--
	Pitkäaikaistyöttömyys	0	0	0	0
	Kustannus vältettyä työttömyyskuukautta kohden (€)	350€	3 100€	1 600€	23 000€

- BF- ja ELY-tuet **vähensivät työttömyyskuukausia**
 - Onnistuivat työllisyystavoitteen näkökulmasta
- **BF-esiselvitysrahoituksella ei** vaikutuksia yrityksille
 - Tuki **pieni** suhteessa yritysten kokoon

Kausaalivaikutukset (BF- & ELY-tuet)

	VAIKUTUS \ TUKI	BF esi-selvitys	BF kehitys-rahoitus	ELY tilanne-analyysi	ELY kehitys-rahoitus
Vaikutus yrityksiin	Liikevaihto	0	0	0	0
	Jalostusarvo	0	0	++	0
	Työn tuottavuus	0	-	+	++
	Henkilöstömäärä	0	0	+++	++
	Palkkasumma	0	+	++	0
	Investoinnit (netto)	0	0	++	0
	Voitto	0	0	0	--
	Vientistatus	0	0	-	0
	Konkurssiriski	0	0	+	0
	Yrityssaneerausriski	0	0	+	0
Vaikutus työntekijöihin					
	Vuositulot	+	0	--	0
	Työttömyyskuukaudet	---	---	---	---
	Uudella työnantajalla	0	0	0	--
	Pitkäaikaistyöttömyys	0	0	0	0
	Kustannus vältettyä työttömyyskuukautta kohden (€)	350€	3 100€	1 600€	23 000€

- BF- ja ELY-tuet **vähensivät työttömyyskuukausia**
 - Onnistuivat työllisyystavoitteen näkökulmasta
- **BF-esiselvitysrahoituksella ei** vaikutuksia yrityksille
 - Tuki **pieni** suhteessa yritysten kokoon
- BF-tuella negatiivinen vaikutus **työn tuottavuuteen**, ELY-tuilla positiivinen
 - ELY-tuet pienemmille yrityksille

Kausaalivaikutukset (BF- & ELY-tuet)

	VAIKUTUS \ TUKI	BF esi- selvitys	BF kehitys- rahoitus	ELY tilanne- analyysi	ELY kehitys- rahoitus
Vaikutus yritysiin	Liikevaihto	0	0	0	0
	Jalostusarvo	0	0	++	0
	Työn tuottavuus	0	-	+	++
	Henkilöstömäärä	0	0	+++	++
	Palkkasumma	0	+	++	0
	Investoinnit (netto)	0	0	++	0
	Voitto	0	0	0	--
	Vientistatus	0	0	-	0
	Konkurssiriski	0	0	+	0
	Yrityssaneerausriski	0	0	+	0
Vaikutus työntekijöihin					
	Vuositulot	+	0	--	0
	Työttömyyskuukaudet	---	---	---	---
	Uudella työnantajalla	0	0	0	--
	Pitkäaikaistyöttömyys	0	0	0	0
	Kustannus vältettyä työttömyyskuukautta kohden (€)	350€	3 100€	1 600€	23 000€

- BF- ja ELY-tuet **vähensivät työttömyyskuukausia**
 - Onnistuivat työllisyystavoitteen näkökulmasta
- **BF-esiselvitysrahoituksella ei** vaikutuksia yrityksille
 - Tuki **pieni** suhteessa yritysten kokoon
- BF-tuella negatiivinen vaikutus **työn tuottavuuteen**, ELY-tuilla positiivinen
 - ELY-tuet pienemmille yrityksille
- Säästetyn työkuukauden **kustannus vaihtelee** tuen mukaan
 - Vastaavat BF-tuet kustannustehokkaimpia

Kausaalivaikutukset (Kustannustuki)

	VAIKUTUS \ KUSTANNUSTUKI	Kierros 1	Kierros 2	Kierros 3	Kierros 4	Kierros 5	Kierros 6
Vaikutus yrityksiin	Liikevaihto	0	+	0	0	0	0
	Jalostusarvo	+	+	0	0	0	0
	Työn tuottavuus	-	--	-	-	-	0
	Henkilöstömäärä	+	+	0	0	0	0
	Palkkasumma	++	+	0	0	0	0
	Investoinnit (netto)	0	+	0	0	0	+
	Voitto	0	0	+	0	0	0
	Vientistatus	0	+++	++	+	+	0
	Konkurssiriski	--	--	--	-	-	0
	Yrityssaneerausriski	-	-	-	0	0	0
Vaikutus työntekijöihin							
	Vuositulot	+++	0	0	0	0	0
	Työttömyyskuukaudet	---	0	0	0	0	0
	Uudella työnantajalla	0	+++	0	++	0	+
	Pitkäaikaistyöttömyys	0	0	-	0	0	0
	Kustannus vältettyä työttömyyskuukautta kohden (€)	30 000€	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)

- Kustannustuen saaminen **pienensi konkurssiriskiä**
 - Onnistui säilyttämään yritystoimintaa

Kausaalivaikutukset (Kustannustuki)

	VAIKUTUS \ KUSTANNUSTUKI	Kierros 1	Kierros 2	Kierros 3	Kierros 4	Kierros 5	Kierros 6
Vaikutus yrityksiin	Liikevaihto	0	+	0	0	0	0
	Jalostusarvo	+	+	0	0	0	0
	Työn tuottavuus	-	--	-	-	-	0
	Henkilöstömäärä	+	+	0	0	0	0
	Palkkasumma	++	+	0	0	0	0
	Investoinnit (netto)	0	+	0	0	0	+
	Voitto	0	0	+	0	0	0
	Vientistatus	0	+++	++	+	+	0
	Konkurssiriski	--	--	--	-	-	0
	Yrityssaneerausriski	-	-	-	0	0	0
Vaikutus työntekijöihin	Vuositulot	+++	0	0	0	0	0
	Työttömyyskuukaudet	---	0	0	0	0	0
	Uudella työnantajalla	0	+++	0	++	0	+
	Pitkäaikaistyöttömyys	0	0	-	0	0	0
	Kustannus vältettyä työttömyyskuukautta kohden (€)	30 000€	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)

- Kustannustuen saaminen **pienensi konkurssiriskiä**
 - Onnistui säilyttämään yritystoimintaa
- Tuen saaminen kuitenkin **pienensi työn tuottavuutta**
 - Haitallinen vaikutus tulevaan **tuottavuuskehitykseen ja talouskasvuun**

Kausaalivaikutukset (Kustannustuki)

	VAIKUTUS \ KUSTANNUSTUKI	Kierros 1	Kierros 2	Kierros 3	Kierros 4	Kierros 5	Kierros 6
Vaikutus yrityksiin	Liikevaihto	0	+	0	0	0	0
	Jalostusarvo	+	+	0	0	0	0
	Työn tuottavuus	-	--	-	-	-	0
	Henkilöstömäärä	+	+	0	0	0	0
	Palkkasumma	++	+	0	0	0	0
	Investoinnit (netto)	0	+	0	0	0	+
	Voitto	0	0	+	0	0	0
	Vientistatus	0	+++	++	+	+	0
	Konkurssiriski	--	--	--	-	-	0
	Yrityssaneerausriski	-	-	-	0	0	0
Vaikutus työntekijöihin	Vuositulot	+++	0	0	0	0	0
	Työttömyyskuukaudet	---	0	0	0	0	0
	Uudella työnantajalla	0	+++	0	++	0	+
	Pitkäaikaistyöttömyys	0	0	-	0	0	0
	Kustannus vältettyä työttömyyskuukautta kohden (€)	30 000€	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)	Ei vaikutusta (tyött. kk)

- Kustannustuen saaminen **pienensi konkurssiriskiä**
 - Onnistui säilyttämään yritystoimintaa
- Tuen saaminen kuitenkin **pienensi työn tuottavuutta**
 - Haitallinen vaikutus tulevaan **tuottavuuskehitykseen ja talouskasvuun**
- Vain **ensimmäisellä kierroksella** saatu tuki vaikutti **työttömyyskuukausiin**
 - Muilla kierroksilla ei positiivista eikä negatiivista vaikutusta

Kausaalivaikutukset (Ravintolatuki & Lainat)

	VAIKUTUS \ TUKI	Finnvera	Business Finland	KEHA työllistämistuki
Vaikutus yrityksiin	Liikevaihto	0	0/+	-
	Työn tuottavuus	-	0	0
	Henkilöstömäärä	0	0	-
	Palkkasumma	0	0	-
	Investoinnit (netto)	0	--	0
	Vientistatus	0/-	0	0
	Pankkilainat	+++	++	++
	Korkokulut	0	0	++
	Pääoman tuottoaste	0/-	0/+	-

- Tuen saaminen **lisäsi pankkilainan** saamisen **todennäköisyyttä**
 - Linjassa rahoitusmuotoisten koronatukien tavoitteen kanssa
- Reaktioita jo ennen pandemiaa (pre-treatment)
 - Siksi näissä **epävarmuutta**
- Lainojen osalta havaitaan, että niitä saaneita oli hyvin **vähän**, noin 300 yritystä

Säästetyt työpaikat

- **Montako työpaikkaa** tukien seurauksena sitten **säilyi?**
 - Arviot perustuvat yo. kausaalivaikutusarvioille
- Kokonaisuudessaan Suomessa käytössä olleet korona-aikaiset yritystuet säästivät **yli 42 000 työpaikkaa**
 - **BF-tuet:** 18 500 (esiselvitys) + 18 000 (kehitys)
 - **ELY-tuet:** 4 400 (tilanneanalyysi) + 920 (kehitys)
 - **Kustannustuen 1. kierros:** 370 (muut kierrokset: ei vaikutusta)
- Tuet siis **ovat vaikuttaneet työllisyyteen**
 - **Suuremmille** yrityksille kohdistetut BF-tuet säilyttivät **eniten** työpaikkoja
- **Trade-off:** BF-tuilla ja kustannustuilla työn tuottavuus laski

OSA 4 – VAIKUTUKSET KILPAILUUN JA MARKKINOIHIN

Vaikutukset markkinoihin ja kilpailuun

- Tarkasteltiin yritysten **voittomarginaaleja** (mark-ups)
- **Kilpailu kiristyi** erityisesti niiden yritysten joukossa, jotka **eivät** saaneet koronatukia
- Koronatukien vaikutukset **kilpailuun** kuitenkin hyvin **toimialakohtaisia**:
 - **Ravitsemistoiminnassa** tuet kiristivät kilpailua erityisesti tukia **saaneiden** yritysten keskuudessa
 - **Teollisuuden** toimialoilla sekä koneiden ja laitteiden **korjaus**-, **huolto**- ja **asennus**aloilla koronatukia saaneiden yritysten **voittomarginaalit kasvoivat**, samalla kun tukia vaille jääneiden yritysten marginaalit laskivat
 - Tuetut yritykset kattoivat mahdollisesti osan tuotantokustannuksistaan tukien avulla mikä mahdollisti voittomarginaalien kasvattamisen (**kilpailuetu** ja kilpailun vääristymiseen)
 - **BF-tuet** eivät menneet yritysten **voittoihin** (eivät nostaneet yritysten voittomarginaaleja)
- Yritystuet pyrittävä jakamaan mahdollisimman vähän **kilpailua vääristävällä tavalla**

Vaikutukset markkinoihin ja kilpailuun

- Tarkasteltiin myös tuen vaikutuksia markkinoille tulevien yritysten (**entry**) ja sieltä poistuneiden yritysten (**exit**) määriin
 - Tuilla **ei** havaittu **vaikutusta** kumpaankaan määrään
- Selvitettiin sitä, **kuinka yritykset ovat kehittäneet toimintaansa** pandemian aiheuttamien ongelmien seurauksena
 - Suuri osa (**2/3**) yrityksistä kohtasi pandemiasta seuranneita **hankaluuksia**
 - Keskeiset ongelmat liittyivät yritysten **materiaalien** ja **raaka-aineiden** saatavuuteen
 - Tyypillisin reaktio ongelmiin tapahtui kehittämällä **toimitusketjua**

KESKEISET HAVAINNOT

Keskeiset havainnot (väliraportista)

- Kirjallisuus: Tuet vaikuttavat **onnistuneen** pyrkimyksissään:
 - 1) ovat lisänneet **työllisyyttä**
 - 2) kasvattaneet yritysten maksamia **palkkasummia** sekä
 - 3) pienentäneet todennäköisyyttä yritysten **sulkemiselle**
- Yksityiskohtien osalta **kuitenkin**:
 - 1) vaikutukset **pieniin yrityksiin** suuremmat kuin suuriin yrityksiin
 - 2) tuki huomattavasti perustellumpi pandemian **alkuaikoina** kuin myöhemmin
- Tukien kohdentuminen suomalaisten yritysten kohdalla:
 - Tuet tekivät vain murto-osan (noin **1 %**) yrityksistä **voitolliseksi**
 - **Zombeille** kohdistui tukia jopa **useammin** kuin muille yrityksille
 - Tuet hieman **useammin alle** mediaanituottavuuden yrityksille (tuottavuus & talouskasvu ↓)
 - Suhteellisesti tukia useammin tavaravientä harjoittaville yrityksille ja **muille kuin mikroyrityksille**

Keskeiset havainnot (kausaalivaikutukset)

- **BF- ja ELY-tuet**

- Vähensivät **työttömyys**kuukausia
- BF-tuella negatiivinen vaikutus **työn tuottavuuteen**, ELY-tuilla positiivinen
- **Säästetyn työkuukauden kustannus** pienempi BF-tuilla (kustannustehokkainta)

- **Kustannustuki**

- Pienensi **konkurssiriskiä** (onnistui säilyttämään yritystoimintaa)
- Tuen saaminen pienensi kuitenkin **työn tuottavuutta**
- Vähensi **työttömyys**kuukausia vain **ensimmäisellä kierroksella**

- **Ravintoloiden uudelleentyöllistämistuki ja rahoitusmuotoiset tuet**

- Tuen saaminen lisäsi **pankkilainan** saamisen **todennäköisyyttä**
- Reaktioita jo ennen pandemiaa (pre-treatment) – näissä tuloksissa **epävarmuutta**
- Rahoitusmuotoisia koronatukia sai hyvin **harva** (noin 300 yritystä)

Keskeiset havainnot (kilpailu ja markkinat)

- Koronatukien vaikutukset **kilpailuun** hyvin **toimialakohtaisia**
- Tuilla ei vaikutusta markkinoille tulevien yritysten (**entry**) ja sieltä poistuneiden yritysten (**exit**) määriin
- Yritystuet tulisi jakaa siten, että ei **vääristäisi kilpailua**
- Pandemia vaikeutti yritysten **materiaalien** ja **raaka-aineiden** saatavuutta
- Tyypillisin reaktio **toimitusketjun kehittäminen**

SUOSITUKSIA TULEVIEN VASTAAVIEN KRIISIEN VARALLE

Suosituksset (Tukien kohdentaminen)

1) Tukien kohdennus

- Eniten **kärsineille**, jos tavoite kompensoida koronan aiheuttamia **haittoja**
- **Kannattavuusrajan** lähellä oleville yrityksille, jos tavoite estää **konkursseja**

2) Tukien kohdennus

- **Suurille**, jos tavoite **työpaikkojen** säilyttäminen (kustannustehokkainta)
- **Pienille** yrityksille, jos halutaan positiivisia tuloksia **yrittämiselle**

3) Tuet kohdennus siten, **ettei** vaikuta **kilpailuun** (ei kilpailuetua)

- Mahdollisesti **vaikeaa** erityisesti kriisiaikana

Suosituks

- 4) Tuelle oltava selkeä **tavoite** (ja mielellään yksikäsitteinen)
 - **Joko** kompensatio, konkurssit **tai** työpaikat
 - Yhdellä instrumentilla **vaikea** saavuttaa samanaikaisia tavoitteita **parhaalla** tavalla
- 5) Väliaikaiset ohjelmat tulee ajaa hallitusti alas (**exit-strategia**)
 - Koronan aikaan uusia tukia tuli toisensa jälkeen
- 6) Tukilaskelmien tulisi olla **toistettavissa** (vs kustannustuki)
 - Mahdollistaa paremmin myös **jälkikäteisarvioinnin** (+ läpinäkyvyys)
- 7) **Varotoimet**: jokaiselle tavoitteelle tulisi miettiä oma **instrumentti**
 - Tämä lisää tukijärjestelmän ketteryyttä kriisitilanteessa (**valmius**)

**Elinkeinoelämän
tutkimuslaitos**

Puh. 09 609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
